

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, II. пог.
Конто почт. шадн. 143.322
Адреса для телеграм:
"Діло", Львів.
Головний Редактор прий-
має від 11—12 год. перед-
полуднем.
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА В КРІЮ:
Місячно 5-00 збл.
Чвертьрічно 15-00
Піврічно 30-00
Річно 60-00
ЗА ГРАНИЦЮ: В Америці і Канаді,
Франції, Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 7-50 збл., Німеччині 7-50 збл.,
Швейцарії 8 шв. фр., Чехословач-
чині 30 ч. к., Румунії 100 лей, Бес-
гарії 7-50 збл., Австрії 7-50 збл.,
Збіна адреса і збл.

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГолошень
ЗВЕРТАТИСЯ до АДМІНІ-
СТРАЦІ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
25 сот.

Премію за ощадність

у висоті від збл. 25—300 крім відсотків
можете дістати в

Кооперативному Банку "ДНІСТЕР"

у Львові, вул. Руска ч. 20,
якщо будете складати в цьому щомісячно вкладки
на премію вкладову книжечку. Найнижча мі-
сечна вкладка збл. 5.

Звичайні і також премійні вкладки ощадності,
складані місячно від 5 до 100 збл., на котрі ви-
льшовується щорічно премія по 25 до 300 збл.
приймає також поповудні
від год. 5. до год. 6¹/₂.

Центральний Кооперативний Банк

у ЛЬВОВІ, РИНОК, ч. 10.
(власна камениця при вул. З. Мая ч. 15).

Вірителі і довжники.

Львів, 8. травня 1931.

В одному з польських щодеників, якого —
мимходом кажучи — єдиним ясним пунктом —
статті на економічні теми, писані справжніми
фаховцями (напр. Фердинандом Цвайгом) та який
від часу до часу має відвагу виступити з го-
строю критикою якогось відділу державної адмі-
ністрації чи державної господарки (це впливає
в "вищої" політики видавців тої газети, які одно-
часно не мають потреби боятися конфіскації) —
появилася обширна передова стаття про проце-
дуральні перипетії і вимір справедливості у су-
дових справах поміж вірителями і довжниками.

Автор тої статті поставив тезу, що реоргані-
зація і покращання польського судівництва є
одною з передумов допливу закордонних капіталів.
На доказ автор переповідав докладно фак-
тичний стан, який запанував у Польщі у ділянці
грошових претензій, які — мовляв — на ділі абсо-
лютно не надотять полагодження на судовій
дорозі. Платить лише той довжник, що платити
хоче, бо коли віритель навіть і отримає ексеку-
ційний титул, остаточною інстанцією, яка рішає,
є комерційна, а для довжника істають ще тоді де-
сятки дальших викрутків. Вексель, мовляв, пере-
стає бути векселем. Добуття наказу заплати трі-
ває місяцями. Повстали попутні бора, які за
окремим винагородами обіцяють купцям а навіть
адвокатам, добуття відповідних судових до-
кументів. Легковажними є карні постанови про
легководущу а обманливу криду. Не платити —
стало системою. Віритель мусить заводити годи-
тися з довжником, як цього хоче цей останній,
бо коли угодову пропозицію відкине, своєї пре-
тензії все одно не побачить. Доказом цього факт,
що в 1930 році в окружних судах у Польщі пе-
рераховано 205 справ про банкрутства, яких акти-
ва вносили двадцять і пів мільонів збл., але вірите-
лям виплачено 605 тисяч, себто озово з віде. Ли-
ше доповнене ще законодавчими різнимидами у
трьох частах польської республіки з бундів
трьох займаних. Стаття кінчиться повиском
до направи моральних шкід, завданих судівницт-
вом в німірові справедливості у зв'язку з атмо-
сферою неповажання приватного права в
Польщі, до уніфікації і зрівняння законо-
давства різних частин польської держави, до
повищення і кращого вивідування судового
персоналу, зміни законодавчої охорони довжни-
ка, реорганізації ексекції а реорганізації су-
дових бюрократичної системи.

Нема сумніву, що в тих увагах криється ве-
лика частина правди. Вони тільки дещо односто-
ронні, бо залишають на боці суттєві причини
затримання приватних вірительностей і нехту-
вання приватних довід. Цією причиною є з
одного боку зубожіння всього платини вога-
лі, а другого боку безоглядність у стягнанні
державних претензій, на що аумиваються майже
всі енергія не лише фискального, але а судово-
екзективного апарату. Нерівномірність у трак-
туванні цілою економічною політикою держави
значення і потреб державних і приватних гос-
подарських цінностей зовсім у кожного пересічно-
го громадянина переконання, що єдиною його
журбою є примусові зобов'язання супроти дер-
жави і що він може віддати їх собі коштом всіх
чужих обов'язків.

І тому має українці, цікавлять менше такі
докази бачення, як напр. абсолютність зако-
вності в Галичині а на Подлянщині чи надто
мелка — як таму польського дубайства —

законодавства охорона довжника, а більше журить
матеріальне виснаження громадянства а немож-
ність чи байдужість виконання його грошових,
моральних чи навіть формальних обов'язків су-
проти власних установ. Іншими словами, коли
польський часопис підходить до справи ви-
ключно з погляду огіченого приватного вірите-
ля і для його оборони підтає аргументи дер-
жавної потреби (закорд. кредити), ми хотіли би
трактувати її з погляду національно-громадських
інтересів.

І справді, з цього погляду питання вірите-
лів і довжників має для нас нині величезне зна-
чення. Просто маємо сьогодні до діла з явищем,
що криза більшості наших інституцій є кризою
виплати зобов'язань довжниками. Не шука-
мо у газетній статті далеко за прикладами: адже
я найбільшою журбою усіх українських неза-
лежних газет є нестачальні вірительності у чи-
тачів! Коли ми нещодав поцінавалися фінансо-
вими труднощами одного хорисного а симпатич-
ного українського книжкового видавництва —
показано нам виписки довжників Колиб — мо-
вляв — виплинула до нас видавництва лише по-
ловина валежних йому грошей від людей, які
книжку взяли і її прочитали та перевозувать у
своїй бібліотеці — видавництво могло б кіль-
кох тисячів книг у книжковий ринок яких
кількадесят томів високої літературної вартос-
ти, даючи заробіток і авторам і друкарні і тех-

З українського життя

на Буковині.

Перед виборами.

Як у цілій Румунії, так і на Буковині поча-
лася вже виборча кампанія до законодавчих
установ. Строго опозиційне становище до уряду
проф. Йорги заанала тільки націонал-парастич-
на партія під проводом б. прем'єра Малиба, яка
звернулася з маніфестом до виборців, у якому
вказує на те, що нац.-парастична партія вве-
ла нові методи в кермуванні державою, ввела
знову громадянську свободу, зносивши стави облоги
а цензуру, стабілізувала валюту і перевела ре-
стабілізацію монархії. Даліше в маніфесті зверне-
но увагу на спосіб, у який прийшов до керми
уряд Йорги, що ніколи не приготувався прави-
ти державою, до цього не має потрібних здібнос-
тей і дає тільки пусті обіцянки. Всі інші рум-
ські партії займають менше чи більше прихильне
становище до уряду і приготувалися до пере-
говорів з його представниками. Щодо нац. мен-
шостей, то мабуть не прийде до створення блоку
при виборах, бо німці, які мають свого представ-
ника, посла Брандша, в уряді, підуть з урядо-
вою коаліцією.

Українська Національна Партія не підє
мабуть теж проти уряду, оскільки урядові чинники
запевняють українців, що український народ в
Румунії буде трактований нарівні з іншими мен-
шостями і дістане таке парламентарне заступ-
ництво, яке йому на основі його чисельності на-
лежить. В цьому напрямі говорив уже голова
У. Н. Партії д-р Залозецький, який дістан до то-
го потрібні повноваження від ексекутивної партії,
з підсекретарем для нац. меншостей Брандшом.
Деякі політичні партії звертаються до У. Н. Пар-
тії в справі виборчого пакту. Колиб переговори а

урядовими чинниками не довели до бажаного ви-
снуду, тоді українці Буковини підуть до виборів
у порозумінні чи в блоку з котроюсь з тих пар-
тії, які добиваються такого блоку а У. Н. П.

Тут треба означити, що вибори (1. червня
до камери, 4. 6. і 8. серпня до сенату) відбу-
дуться на основі старого шиб. закону, який пе-
редбачує, що ліста, котра не одержить абсолют-
ної більшості голосів, мусить дістати найменше
2 проц. всіх відданих у державі голосів, аби ало-
бути мандат. З тої причини ті партії чи націо-
нальні групи, які не можуть одержати при вибо-
рах 50—60.000 голосів, мусить лучитися з яко-
юсь іншою партією, аби вибрати своїх послів. До
таких груп, що нині не можуть одержати 2 проц.
голосів, належить і Українська Нац. Партія, яка
мусить приступити до якогось виборчого блоку,
коли хоче залепити нашому народові націо-
нальне представництво. Осют і причина, чому
голова У. Н. П., б. сенатор Залозецький, веде те-
пер шиб. переговори в Букарешті.

ДЕСЯТИЙ ТРАВЕНЬ — ДЕНЬ МАТЕРИ

повинно відзначувати все українське грома-
дянство! В цей день згадайте опущені, осиро-
тілі українські воєнні вдови, старушки-матері,
що на вістарі Батьківщини жертвували синів.
З нагоди СВЯТА МАТЕРИ не забудьте пі-
слати джок для українських матерей-вдов на
адресу: Український Фонд Воєнних Вдович
і Сиріт Львів, вул. Руска ч. 3/II.

Українська Національна Партія не підє
мабуть теж проти уряду, оскільки урядові чинники
запевняють українців, що український народ в
Румунії буде трактований нарівні з іншими мен-
шостями і дістане таке парламентарне заступ-
ництво, яке йому на основі його чисельності на-
лежить. В цьому напрямі говорив уже голова
У. Н. Партії д-р Залозецький, який дістан до то-
го потрібні повноваження від ексекутивної партії,
з підсекретарем для нац. меншостей Брандшом.
Деякі політичні партії звертаються до У. Н. Пар-
тії в справі виборчого пакту. Колиб переговори а

За океаном.

За зближення з українськими дітьми в старому краю.

В неділю, 15. березня, відбулося в Джерзі Сіті зібрання молодечого клубу, віда. 63. Провідання, в галі української католицької церкви св. Петра і Павла при співучасті значного числа молоді і старших громадян. Зібрання отворив гром. П. Дмитрів, секретар братства. Провідання самі молоді члени клубу з Оленою Цап як секретаркою. Реферат на тему започаткування взаємин між українськими дітьми в рідному краю й американцями українського роду вголосив гром. Семен Демидчук. Референта підтримав гром. Дмитрів, а після вивадалась дискусія. Молодечі члени радо прийняли проект навізання ближчих взаємин з рідним краєм безпосередньо в тій цілі, щоби пакати в Америці українського духа, а студентка з „Гайскул“, Ева Піддубчишин, поставила внесення, яке перейшло одностайно як резолюція, щоби американські діти українського роду розпочали переписку з українськими дітьми в краю і в той спосіб пізнали одні других. Цілий хід нарад рішили подати в журналі „Джуніор Америка“, який ви-

При зіпсутім шлуку, забурених травлення, несмаку в устах, болях у шийках, гарячі, застої, нудотах або розгнізненні, яке одна шкідлива природної гіркої води „Franciszka Jozefa“ ділає певно, скоро та успішно. — Жалати в аптеках і дрогеріях.

ходить місячними звітками коштом „Провідання“. Крім цього рішили скликати ще одно зібрання в цій справі, щоби діло передискутувати подрібно, а головню застановитись, як прийти з помічю краєвим дітям в почтовій оплаті. Покищо прийнято думку Еви Піддубчишин, щоби американські діти складали на допомогу такій переписці по 15 центів марками, а крім того, щоби самі оплачували пошту з Америки до краю. Переписка, очевидно, буде в українській мові.

Гостина американських студентів в українській школі танку в Нью Йорку.

Організація професорів і студентів коломбійського університету в Нью Йорку гостила вже кілька разів між українцями в Нью Йорку, щоби познайомитись докладно з українською культурою. Особливо діяльним показується Е. Смит, котрий відбув минулого літа подорож по Галичині і Вел. Україні і докладно ознайомлений з географією та історією України. В суботу, 28. березня, заходом цієї організації прибув Козмополитен Клуб з Монклер, Н. Дж., до школи національного танку п. Василя Авраменка, щоби пригланутись цьому українському мистецтву. На сцені виведено 8 танків на повне задоволення присутніх. В часі павзи привітав гостей гром. Семен Демидчук та познайомив їх англійською мовою з українською народньою культурою, а також з історією і теперішнім положенням. Про український танок говорив гром. Михайло Герман, що прибув з Клівленду. Після відвідати гості виставу українських вишивок, писанок та квітів, яку уладжено заходами Жіночої Громади під проводом п. Скубової в кімнатах школи

національного танку і там дістали журнал „Юкрейніан Рівю“, а також книжку під заголовком „Юкрейні“ д-ра Степана Рудницького. Гостина закінчилась чайним прийняттям.

Концерт у честь Лесі Українки в Канаді.

Заходом Жіночого Товариства ім. Лесі Українки відбувся в неділю 1. березня в салі Українського Народнього Дому у Вінніпегу, Ман., концерт у честь Лесі Українки. Товариство гарно відсвяткувало пам'ять своєї патронки, яка є

найбільшою українською поеткою. Програма концерту не була довга, але зате цікава й жива. Концерт отворила п-і М. Конзель, голова Т-ва, короткою промовою, а відтак слідували концертної точки, які вийшли гарно. Відтак слідував відчит п-і Е. Ситник про життя й діяльність Лесі Українки. Після реферату була дальша музична програма концерту. Кінцее слово сказав п-і Генік, заступниця голови Т-ва. Концерт закінчився відспіванням українського національного гімну.

НА СУСПІЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ТЕМИ.

Виховання й освіта.

II. Сільські діти по закінченні народньої школи. — Воєнне покоління, що виростало без школи. — Як притягнути цю молодь до освіти.

Пригланяємось в черги молоді, яка покинула вселюдну школу. Менше-більше в тринадцяти-чотирнадцяти році життя молодь кінчить науку. Скільки радості й утіхи з цієї нагоди для родичів і дітей. Перші тішаться тому, бо прибула ще одна пара робучих рук, інші тому, бо вже покинули школу, яка їх вважала у вободі їх ділаць. Залежно від того, чи це багатий, чи бідний селянин. Багатий визначує синові якесь стає заняття при господарстві, а бідний шукає його десь на фільварку й годить сина за погонича коло коней, або за наймита у когось.

У школі дечого навчався: читати, писати щось трошка з історії захопив, а з рахунків додавати, множити, ділити й на цьому кінчилось його освіта, яку він з часом і забував за щоденною працею до тієї міри, що по кількох літах не зміг підписатися. Більшість батьків не дбає про те, щоби він хоч не забув того, чого навчався в школі. Не зацікавлюють у нього ті думки, що те, чого він навчався в школі, має бути підкладом на ціле його життя і на ньому цей молодий чоловік має будувати ширший круг самоосвіти та самовиховання. І не дивися, що цього не робить, бо ж їх самих так не виховано, а тому вони роблять те, що з ними колись робили.

Візьмим для прикл. хочби той нарібок, який у 1914 році кінчив 7 рік життя і був на черзі до школи. Вибухла війна потім, російська інвазія, яка в деяких округах тривала аж до 1917 року, не було там жадних шкіл і дівтора не вчилася. По війні минув шкільний вік і молодь, як не навчилася нічого, так і не навчиться. Хіба дуже малий відсоток скористав з курсів для неграмотних. Сьогодні те покоління має 24 роки — воно вже зріле і скоро само пічне виховувати своїх нащадків. Чи можна сподіватися, що їх виховання піде по лінії народнього інтересу, чи такий батько чи мати зуміють, як слід виховати своїх дітей, чи будуть признавати освіті якесь значіння. Напевно багато з них скажуть „я не ходив до школи і живу і в господарстві, так само й ти будеш без неї жити“. Може знайдеться такий, що читаючи це не повірить, але на жаль, так воно є.

За доказ нехай мені послужать безпастанні заклики на всяких зборах, вічах, палкі промови, а в газетах читаємо гарячі відозви, якими закликається до освітньої і громадянської праці. Чуємо і читаємо гіркі докори та нарікання на байдужість до найважнішої життєвої справи, якою є духовна і матеріальна культура народу,

його освіта, виховання і добробут. Культурні робітники ставлять громадянству перед очі страшний образ нашої культурної нужди — бідноту, закликаючи його до направи лиха, коли не маємо пропасти як частину української нації, або стати погноєм чужих. Однак коли вимагати від неграмотного того, щоби він зараз ті заклики читав, передовсім треба його навчити цієї штуки і щойно тоді чогось вимагати. На це треба основного способу, що доходив би до самого коріння лиха, а поклики і докори не допоможуть. Цим способом може бути тільки перетворення громадянства, його відродження через освіту і виховання його молодших і грядучих поколінь.

Попередньо вже було сказано, що сьогоднішня шкільна молодь побирає освіту згідно з найновішими вимогами сучасної педагогії, яка самочинно розвиває духовні й фізичні сили учнів, ая до спроможності самоосвіти і самовиховання. Однак, чи молодь реалізує ідеї і наміри педагогії. Здається ні. Не реалізує, бо не розуміє значіння освіти в житті народу. Її батьки по більшій частині також не здають собі справи зі значіння освіти, тому не заохочують і не напавляють своїх нащадків на її шлях. Тому молодь по укінченні школи, пова своїми щоденними обов'язками у вільні хвили, дні і свята блукає бездільно вулицями та з нудьги робить усякі пакости. До читальні „Просвіти“, оскільки вона є в даному селі, не ходить. Її це нібито не випадає, бо там старші господарі сидять і можуть викинути за пошти (як це декуди й буває). До парубків їх також не приймають, бо це підручки. І так цей квіт-молодь бється від берега до берега, марнує найкращий вік на те, щоби колись бути такою самою, як їх батьки. На мою думку, це найкращий матеріал для освітньої роботи. Вони ж недавно вийшли зі школи і мають ще в ній в пам'яті якесь знання, котре можна би поглибити, поширити і їх виховати на правдивих громадян, що в майбутньому інакше будуть ставитися до освіти, як їх батьки. Вони ще вільні, без жадних обов'язків, неприбиті горем, їх душа рветься до чогось, вона чогось хоче, вона потребує людини, яка вказала би шлях по яким вони мають ступати. Їх можна би агуртувати в читальні „Просвіти“ і відповідними до їх знанням поговірками, дискусіями і укінці рефератами так до неї прив'язаними, що вони будуть в кожній вільній хвилині її постійними гостями.

Не буду застановлятися над значінням т-ва „Просвіта“, а тільки коротенько згадаю, яку во-

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 10. ТРАВНЯ 1931.

Др. Ярослав Окуневський.

Розмова з архикнязем Вільгельмом

дня 4. серпня 1918 року.

(Докінчення.)

Опозиція послів і архикнязя. — Міна і контр-міна. — Ріжні наші діячі.

Український скарб не має грошей. Податків ніхто не платить, з мита мало що приходить, залізниця та пошта нічого майже не приносять. Одинока верста, що має в своїх руках багато покладного гроша, це селянин. Як добути ті гроші, зложені як мертвий капітал у мужицьких тирнях? Аграрна реформа за заплаатою купленої землі була би одиноким засобом, щоби той капітал пустити в рух. Та піти на цей шлях, гетьманський уряд не має видко сили. А що грошей скоро потребує, то рішився на другий спосіб.

Гетьманський уряд завів горільчану монополію, яку в свій час царський уряд скасував. Горілка ллється, селяни заливаються і пропивають своє добро. Гроші пішли в рух. А земля селянин не бачить.

В Галичині.

Закликав мене цар і поручив мені переговори з австрійською парламентарною репрезентацією. Шло про те, щоби українські посли ебсентувалися підчас голоустанови над бюджетом.

Петрушевич пристав на те, тільки ставив застереження, що він скаже своє слово в парламенті і пояснить прилюдно аміну тактики, не змінюючи свого опозиційного становища проти міністерства Гуссарєка. Петрушевич домагався царського дозволу на прилюдне оголошення, що цей крок роблять українці з волі корони.

Я пристав на це.

Закликав я Гуссарєка і сказав йому про становище українських послів.

— На це не можу згодитися, — сказав Гуссарєк.

— Тоді українці перейдуть до опозиції.

— Нехай, — каже Гуссарєк.

— А я, Ексцеленце, переходжу разом з українцями також до опозиції.

Гуссарєк зам'явся — і питає мене, чи не міг би він ще раз поговорити з українськими послами.

— За пізно, Ексцеленце.

Я поїхав до царя і зreferував йому всю справу. Цар добре про українців поінформований. „Українські посли перейшли в опозицію до його Королівської Величності“.

Підлі Галичини.

Цар стоїть за австро-польською розв'язкою, але такою, щоб тільки західна Галичина відійшла до Польщі. Зі Сх. Галичини і з Буковини буде Галицько-Володимирське Королівство з безпосереднім зв'язком з Австрією.

Поляки хитрі політики, а міністр Твардовський на всі копита кутий.

Вони посадили міну в Будапешті, але і я, і інші приїжді України поставили контрміну.

Я післав Червину до Будапешту і там з Твардовським.

сою і з іншими умовилися, що Бурян перед делегаціями не дістане більшості, як буде стояти за розв'язкою австро-польською з цілою Галичиною. Бурян і Гуссарєк упадуть в осени.

— Я більше українець, як австріяк — сказав архикнязь.

Твардовський хитра штука. Жаль, що між українцями такого тепер не видко.

Василько має нюх політичний, але „ним треба користуватися обережно“.

Горбачевський щира та найчесніша людина, але політичної хитрости в нього мало.

Чернін це чоловік, з яким виведемо українську справу на чисту воду.

— Чи ви читали останнє „Українське Слово“? — питає мене архикнязь.

Коли я сказав, що ще ні, тоді архикнязь приніс зі своєї кімнати примірник і прочитав мені кілька уступів із передовниці.

— Читаєте по українськи вправно, вимова, правда, трохи німецька.

Приїшли до того уступу, де кається, що Форґач грозив гетьманові Скоропадському архикнязем як гетьманом, якщо він не зречеться тайного додатку до Берестейського договору.

— Аж смішно — каже князь. Я люблю українців і полюбив їх через особисту знайомість з мужвою того полку уланського, де служу. Це було ще давно, заки заносилося на війну, а про Україну, як державу, ніхто і не смів маячити. Тільки вона буде або мужицька з земельною реформою, або пропаде. Пропаде, розуміється, тільки на короткий час, бо того духу, який тепер поживався, вже ніхто здавити не асиді.

по вже відіграло свою в нашому освітньому і національному житті, а яку ще повинно відіграти. Роза „Прогресу“ в нашому житті дуже велика. Вона перша кинула зерно освіти в наш народ і посідила його до національного життя. Вона була єдиним нахальником і видавцем друкованого слова починаючи від „Букварів“, а скінчивши на

наукових творах і т. д. і т. д. Сьогодні обставини змінилися, життя розвинулося і зрішувалося. Повстали нові установи, які працюють кожна у своєму напрямі і кожна з них виходить для себе робітників, які виключно лише про них дбають.

Т. Лисовецький.

Про студії в Німеччині.

Інформації про вступ до берлінських високих шкіл.

З огляду на те, що до нас часто звертаються з краєм по інформації щодо умов вступу до берлінських високих шкіл, вважаємо за вказане подати отсею дорогою до загального відома інформації про Берлінський Університет і Високу Технічну Школу в Шарлоттенбурзі.

Чужинці мають подавати прохання в справі прийняття на Берлінський Університет до 1. квітня (літній семестр) або до 10. жовтня (зимовий сем.); на Високу Технічну Школу в Шарлоттенбурзі до 15. вересня (зимовий сем.) та до 1. березня (літній сем.). У проханні до В. Тех. Шк. мусить бути зазначено, на який факультет і відділ рефлексує абсолювент і який спеціально фах хоче студіювати. До прохання до В. Т. Ш. треба додати 5 нім. мар., потрібних для перевірки Школою залучених абсолювентом свідоцтва.

До прохання мають бути додані такі документи: 1) матуральне свідоцтво, яке рівнялось німецькій 9. класовій середній школі (гімназія, реальна гімназія, вища реальна школа — *Oberrealschule*) — в оригіналі (до Тех. Шк. можна подавати урядово засвідчену копію) і в урядово посвідченій перекладі на німецьку мову; 2) Свідоцтво про проходження курсу на інших Вис. Шк. (*Abgangszeugnisse*) або свідоцтво про якийсь уже досягнений титул (це звичайно не торкається шойно починаючих науку студентів); 3) Власноручно написане „*Curriculum vitae*“ (в німецькій мові); 4) Доказ вистарчаючого знання німецької мови або прийняття на себе зобов'язання вивчити німецьку мову, вписавшись на один з установлених для цієї мети курсів; 5) Посвідка про вистарчаюче матеріальне забезпечення на час студії; 6) Посвідка про поведінку (*Führungszeugnis*) на випадок, коли абсолювент середньої школи по її закінченні протягом року не був вписаний в якусь високу школу.

Прохання в справі прийняття до Університету має бути подане до Міністерства (Пруського) Народної Освіти, про прийняття на Високу Тех. Школу безпосередньо до Ректора В. Т. Ш.

Іматрикуляція, яка вимагає персональної присутності студента, починається на університеті два тижні перед початком лекцій і про-

довжується в літньому семестрі до 5. травня, в зимовому до 5. листопада; на Вис. Тех. Шк. від 15. жовтня до 15. листопада у зимовому сем., від 15. березня до 15. квітня в літньому. Іматрикуляція коштує на Унів. 25 нім. мар., на Вис. Тех. Шк. тих-же 25 нім. мар. + 5 нім. мар. за перевірку документів (про це згадамо вище).

На Університеті починаються лекції в літньому семестрі 15. квітня, в зимовому 1. листопада і продовжуються у літньому до 1. серпня, в зимовому до 1. березня, на Вис. Тех. Шк. починаються в зимовому сем. з початком листопада, у літньому 31. липня. Семестрові оплати лекцій і практичних вправ: Для зразку беремо на університеті медицину і фізіологію. Медик має платити за один семестр:

1) загальних оплат (*Krankenkasse* і т. д.) — 18 нім. мар.; 2) застудії державних оплат — 85 нім. мар.; 3) закладов (Ersatzgeld) — 35 нім. мар.; 4) за лекції (прибл. 25 год. на тиждень) — 95 нім. м.; 5) за практику (*Präparierübungen*) — 50 нім. мар.; 6) за препарати (*Präparierbestee*) — 20 нім. мар.; разом — 303 нім. мар.

Фільмолог має платити за один семестр: 1) загальних оплат — 18 нім. мар.; 2) за студію державних оплат — 85 нім. мар.; 3) за лекції і семінар прибіл. — 40 нім. мар.; 4) семінарна картка — 5 нім. мар.; разом — 148 нім. мар.

На Техніці семестрова оплата виноситься: 1) за студію (державних оплат) — 85 нім. мар.; 2) загальних або соціальних оплат (*Krankenkasse* й т. д.) — 15 нім. мар.; 3) до Інституту для гімнастичних вправ (*Leibesübungen*) — 375 нім. мар.; 4) за лекції і практичні вправи в середньому за 40 годин на тиждень по 2-50 нім. мар. за год. — 100 нім. мар.; разом — 20375 нім. мар.

Життя в Берліні коштує при самих мінімальних видатках (в середньому) місячно: кімната — 35 нім. мар.; обід — 20 нім. мар.; їжа крім обіду — 25 нім. мар.; білизна — 7 нім. мар.; карта їзди — 5 нім. мар.; рікне — 10 нім. мар.; разом — 102 нім. мар.

Дирекція Українського Наукового Інституту в Берліні.

—о—

„Українська студія про д-ра Карла Крамаржа“.

(Відеук „Народних Лістів“ на фейлетоні „Діло“.)

Фейлетон „Діло“ присвячений оцінці політичної діяльності Карла Крамаржа з нагоди його 70-літніх роковин, — схвалених з української точки погляду — знайшли свій відгук в органі чеських народних демократів, у найпочитанішій серед інтелектуальних кіл і без сумніву найвище інтелектуально поставленим чеським депуту, в „Народних Лістах“.

У 119. числі „Н. Л.“ з дня 30. квітня ц. р. (раннє видання), у відділі „Література і знання“ є поміщена обширна огляда згаданих фейлетонів „Діло“ під н. „Українська студія про д-ра Карла Крамаржа“ за криптонімім підписом Ч. (тобто В. Чернінкі, секретаря редакції та референта руських культурних і політичних справ, а в цій обомі й українських, якщо вони взагалі там колинебудь попадають. Часопис цей уживає мови малоруської, у тім випадку вживає людові „український“).

Стаття ця має дещо загальніший характер, бо відходить до українського питання з точки погляду чеських націонал-демократів, тому передамо її в українським перекладі:

„До київської Крамаржівської літератури (з нагоди 70-ліття його уродин) належить приписати в змістому українську студію анді пера С. Перського, котру під назвою „Карло Крамарж“ друкував львівський денник „Діло“ у числах від 71.—77. (від 31. березня аж до 7. квітня 1931.). Студія має понад 1200 рядків, і дає би повільну брошуру, якщо би пробила в неї відбитку. Автор опирається в ній собою як на окремих творах Крамаржа, його промови і приватні листи, так також на літературі про Крамаржа (і то найновішій) з кінця 1930 р., цитуючи листи з статті Віл. Чернінкі, д-ра К. Крофти, Агн. Шмідра, д-ра Р. Прохазки і С. Перського зазначає поводи в своїй праці бути об'єктивним: хоч у зазначенні загальних оцін-

інської політики супроти колишнього царського режиму, а головню у відступах, присвячених неославянській політичній анді Крамаржа, зазначається автор самозрозуміло у вужний обсяг оцінки, але не попадає ніколи в негативний тон. Згадує про російських діячів і державних мужів, що співпрацювали з Крамаржем, галицьких „староруських“ політиків, як д-ра Маркова, М. Гайковича, В. Дудичевича і інших, та про відношення Крамаржа до українських політичних провідників: „З українськими послами К. Крамарж у зносини не ввійшов, хоч пробував. Неприятелем українського народу мимо цього називати його не можна. Своєю гордою любовю до всього руського народу огорнув він і український народ, але — під спільною назвою руського народу! Тим належить пояснити і його політичні симпатії і до карпатців у чеській Закарпатті“. Таке сформулювання справи є оцінкою.

С. Перський згадує, що політичними поглядами К. Крамаржа зачав цікавитися вже як студент університету перед війною у Львові, коли під впливом чеських студентів, що студіювали на львівській гімназії, приймалися й у Львові Крамаржові ідеї між студентами. Згадує також, як то він і його приятель, під впливом Крамаржових ідей, почали читати чеської мови, щоб мости безпосередньо запізнаватися з його поглядами. Студія Перського, котру він сам називає „спробою політичної силуетки“, є різноманітною і реалізованою на статті „Діло“ з 27. грудня 1930. (прямо в день ювілею), котра називає Крамаржа „завзятим борцем українського національного руху“. Автор є думки, що таке твердження дещо за одностороннє, неможливе, та що — яке після Корисаї Нелоса — також від противників можна дещо навчитися. А в Крамаржового зовсім життя та політи-

Позбутися веснянок

у короткому часі?.. Закінчивши свій свій курс і одні курси, ЛЕСCHNITZER-а отримавши (плати) в відповідності, як скоро веснянок зникнуть, Leschnitzer дає поділу різн. курсів і в інших напрямках, наприклад, просто, Агн. Шмідра і С. Перського.

ської політичної діяльності можна — на його погляд — саме багато скористати.

Також в оцінці передчасної „славянської весни“ років 1908—10, неославянського періоду, український автор в творах і об'єктивний. Добре в і всесторонньо оброблена оцінка всієї політичної і державно-політичної діяльності Крамаржа за його повних 40 літ — у добі передостанній і повенній, зі сталим підкреслюванням передостаннього неославянського політичного, при чім обсяг у Крамаржового напрямі діяльності Крамаржа так, як він сам їх викладає у своїй анді „*Na obranu slovanske politiky*“ — (1926). Під кінець представляє широкий відомий, який викладає 70-ті роковини Крамаржа у чехословачській пресі та на чужині, серед його політичних приятелів, похвалюючи та в серед противників, що хоч не погоджуються з поглядами в ідеями Крамаржа, признали йому різн. чистоту, характеру, послідовність та енергію.

Побажання українців під адресою почестя-гідного ювілята автор укладає в такі чотири точки: 1) Щоби, мовляв, д-р Кр. як русофіл провірів свій мильний погляд на одність руського народу, 2) як славянофіл, щоби знав, що український рух це частий славянський ренесанс, 3) щоби, як творець неославянської пам'яті, що в Україні шукають для себе місця між славянськими державними народами, 4) а під кінець, щоби прийняв до відома, що український рух на Закарпатті (Підкар. Русь), як чехословачський рух, не хоче мати нічого спільного з ворогами славянської Чехословаччини, та що рух цей в для республіки творчий і заслуговує на шильзу підтримку з боку держави.

У цих 4 точках є справді сформульовані — мабуть — головні угли Крамаржа щодо національного і політичного українського руху. І то не лише самого Крамаржа — особисто, але і більшої частини його співробітників у царині славянської політики (а головню неославянської). Зазначимо це виразно з людяністю супроти українського публіциста, котрий також постарався людяно зобразити людський і політичний профіль Крамаржа у своїй мильній студії.

Перечитавши цей річний і об'єктивний го-лос публіциста з „Нар. Лістів“ про українські застереження щодо русофіліської діяльності Крамаржової неославянської політики з правильним уживанням термінів українськ., українськ. — замість досючасного малоруськ., — вважаємо, що „Нар. Лісти“ вступили в цю напрямі на правильний шлях, який допровадить до об'єктивного способу обговорювання на їхніх сторінках всіх українських справ, а зокрема та-мошніх карпато-українських.

С. П.

З північно-західних земель.

ВОЛИНЬ.

Комасація сплилася. З огляду на нестачу грошей і неможливість фінансування комасції, уряд зводить число робіт, які мали бути переведені в цьому році на Волині, асього до кількох. Кілька десятків комасцій навіть не урочаються.

В обороні кооперації. Управі тих кооператив, які одержали від лубенського староства наказ зачинити ярмарки з огляду на невідповідні санітарні умови, внесли рекурс до воєводської влади. Подана в пресі вістка, що такий наказ одержала кооператива в Рудні, не відповідає дійсності.

Соймикові бони. Лубенський повітовий соймик випустив бони, якими має намір платити селянам за виконання робіт при будівлі доріг і т. ін. Ці бони він буде приймати на покриття комунальних податків. Де-хто захоплюється цим засобом рятунку від безгрошів'я, але скептики зпосеред фінансистів пропонують дуже сумні наслідки цього кроку.

Собор у Рівному. В Рівному відремонтовано й висвячено православний собор, який має ще з більшою силою служити цілям русифікації, що веде тут місцевий повітовий протоєрей.

Індієць на Волині. В часі від 4. до 8. травня на Волині виступав з лекціями про індію учитель педагогічного інституту імені Радівраната Тагора в Шантінінгані під Калькутою Лінс-мисапа Сіпа. Пропагандист соціалістичних по-глядів.

дочка, то ще чоловік не мусить перестати любити жінку, але втім випадку так сталося: Тікар сказав, що донечка купця Б. мусить поїхати, якщо та не хоче вийти заміж за свого батька.

Ціна 3 зод., за післяплат. 4-50
Випусковий склад: